

Derde Criminologisch Forum
Vlaamse Vereniging voor Criminologie

Christophe Vandeviver

Angst voor criminaliteit in vijf Gentse buurten. Het kwetsbaarheids- en incivilitiesmodel en de multidimensionaliteit van angst voor criminaliteit

Inhoud

1. Theoretische achtergrond
2. Methodologie
3. Beschrijvende analyse
4. Verklarende analyse
5. Conclusie

Theoretische achtergrond (1)

- Inleiding
  - Angst voor criminaliteit
    - Complex fenomeen beïnvloed door verschillende factoren
  - Huidig onderzoek: theoriegestuurde benadering van de multidimensionaliteit van angst voor criminaliteit
  - Hebben kwetsbaarheidskenmerken en de perceptie van incivilities een verschillende invloed op de cognitieve, emotionele en gedragsmatige dimensie van angst voor criminaliteit? (cf. Franklin, Franklin & Fearn, 2008; Greve, 1998; Kanan & Pruitt, 2002; Kury, Obergfell-Fuchs & Ferdinand, 2001; Rountree & Land, 1996; Van Damme & Pauwels, 2010; e.a.)

Theoretische achtergrond (2)

- Angst voor criminaliteit
  - Multidimensionaliteit van angst voor criminaliteit (cf. Fattah & Sacco, 1989; Gabriel & Greve, 2003; Greve, 1998)
    - Cognitieve dimensie: waarschijnlijkheid slachtofferschap
    - Emotionele dimensie: eigenlijke ervaren angstreactie
    - Gedragmatige dimensie: wat men doet in reactie op (angst voor) criminaliteit
    - Waarom? “[F]ear of crime is not a simple monolithic concept but comprises different facets” (Greve, 1998: 286)

Theoretische achtergrond (3)

- Angst voor criminaliteit verklaren
  - Huidig onderzoek: kwetsbaarheid en incivilities
    - Nadruk op individuele factoren
    - Combinatie van 1^e en 2^e generatie model (Hale, 1996)
    - Link kwetsbaarheid-incivilities (Killias, 1990)

Theoretische achtergrond (4)

- Kwetsbaarheid
  - Kwetsbaarheid = overtuiging dat men het slachtoffer van criminaliteit dreigt te worden en men vatbaar is voor en niet om kan gaan met de negatieve gevolgen van crimineel slachtofferschap (Jackson, 2009; Killias, 1990)
  - Wie zich als kwetsbaar percipieert, zal meer angst voor criminaliteit ervaren
    - Vrouwen, ouderen, sociaal-ecominsch zwakkeren, etnische minderheden (cf. Hale, 1996)
  - Meestal gemeten m.b.h.v. proxy-maten
    - Geslacht, leeftijd, SES, etniciteit

Theoretische achtergrond (5)

- Incivilities
  - Incivilities = niet-alledaagse gedragingen en situaties in de buurt die geassocieerd worden met de dreiging van criminaliteit (Kohm, 2009; LaGrange, Ferraro & Supancic, 1992; van der Wurff, 1990)
  - Wie meer incivilities opmerkt, zal meer angst voor criminaliteit ervaren
  - Meestal gemeten door respondenten het al dan niet problematisch karakter van bepaalde situaties te laten evalueren

Methodologie (1)

- Data en

- Data

- Onderzoek naar verkeersongevallen in 1992;

- Steekproef

- 5 buurten in Gent: Galgenberg, Rooigem, Sint-Macharius, Zuid en Nieuw Gent

Methodologie (UGent)
Van der Bruggen et al.,

2011

in samenwerking met

Methodologie (2)

De volgende vraag gaat na met welke problemen u zoal geconfronteerd wordt [...] in uw buurt. Geef voor elk mogelijk probleem aan of u dit geen probleem vindt, of u het een probleem vindt en of u het een groot probleem vindt.	
1. Stank-, geluids- of vuilhinder	
2. De aanwezigheid van vreemdelingen	
3. Verkrotting en verval	00 = geen probleem
4. Niet onderhouden parkjes en groenvoorzieningen	11 = een probleem
5. Veel jongeren op straat	22 = een groot probleem
6. Gezinsruzies	
7. Conflicten tussen groepen buurtbewoners	
voel	

Perceptie van incivilities	Factorladingen	
	Factorladingen	Cronbachs α
	Ongroteerd	
1. Stank-, geluids- of vuilhinder	0,459	
2. De aanwezigheid van vreemdelingen	0,445	
3. Verkrotting en verval	0,432	
4. Niet onderhouden parkjes en groenvoorzieningen	0,406	0,672
5. Veel jongeren op straat	0,465	
6. Gezinsruzies	0,632	
7. Conflicten tussen groepen buurtbewoners	0,633	
Eigenwaarde	1,776	
% van de variantie	25,376	

Bartlett's-test: 748,540 ($p < 0,001$); KMO-test waarde: 0,738

* na hercoderen van de negatief ladende items.

Methodologie (3)

Welke van de volgende voorzorgsmaatregelen neemt u om uzelf te beschermen tegen geweldpleging?	
1. Zo weinig mogelijk de deur uitgaan?	
2. Zo weinig mogelijk alleen de deur uitgaan?	
3. De auto nemen als u 's avonds weggaat?	
Gedragmatige dimensie 'angst voor criminaliteit'	Factorladingen Ongeroteerd
1. Aantal voorzorgsmaatregelen fietsdiefstal	0,302
2. Aantal voorzorgsmaatregelen diefstal/vandalisme wagen	0,609
3. Aantal voorzorgsmaatregelen bescherming huis	0,728
4. Aantal voorzorgsmaatregelen geweldpleging zelf	0,503
Eigenwaarde	1,246
% van de variantie	31,153
Bartlett's-test: 229,902 ($p < 0,001$); KMO-test waarde: 0,675	
11. Verhuizen?	00 = niet 11 = wel
12. De telefoon 's avonds niet meer opnemen?	
13. Steeds iets meenemen dat als verdedigingsmiddel kan dienen?	
14. Aankoop van een vuurwapen?	
16. Enkel de deur openen voor bekenden?	
17. Bijhouden van een hond?	
18. Ander werk zoeken?	
19. Enkel bekenden in huis toelaten?	
20. Geen naam op de deurbel zetten?	
21. Geen voornaam in telefoonboek plaatsen?	
22. Gordijnen gesloten houden?	
23. Andere?	
10. Andere?	

Methodologie (4)

Niet-lineaire associatiemaat (η)

Variabelen	Cognitieve dimensie	Emotionele dimensie	Gedragmatige dimensie
Geslacht	0,059	0,277***	0,057
Leeftijd	0,304*	0,314*	0,384***
Sociale banden	0,209	0,274**	0,210
Inkomen	0,097	0,129*	0,204***
Perceptie van ongeregelde heden			
	(1)	(2)	(3)

Significantie

Cognitieve dimensie (1)

1

Emotionele dimensie (2)

0,432**

1

Gedragmatige dimensie (3)

0,271**

0,377**

1

Lineaire associatiemaat (Pearsons r)

Significantie * 0,050; ** 0,010; *** 0,001

Variabelen	Cognitieve dimensie	Emotionele dimensie	Gedragmatige dimensie
Geslacht ^a	0,059	0,277**	0,057
Leeftijd ^a	-0,034	0,143**	0,261**
Sociale banden ^a	-0,114**	-0,097**	-0,011
Inkomen ^b	0,097**	-0,053	0,114**
Perceptie van ongeregelde heden ^a	0,266**	0,218**	0,229**

Significantie * 0,050; ** 0,010; *** 0,001

^a: Pearsons r ; ^b: Spearman's ρ .

Methodologie (5)

- Ontbrekende waarden
  - Enkel op inkomen ~15%
- Analyse
  - Binaire logistische regressieanalyse
  - 3 modellen
    - Model 1 = kwetsbaarheid
    - Model 2 = incivilities
    - Model 3 = kwetsbaarheid + incivilities
  - Gecontroleerd voor buurt

Beschrijvende analyse

	N	Min	Max	Gemiddelde	Mediaan	Std.afw.
Geslacht	918	--	--	--	--	--
Man	429	--	--	--	--	--
Vrouw	489	--	--	--	--	--
Leeftijd	918	15,00	81,00	46,75	44,00	18,25
Inkomen	779	--	--	--	--	--
< €1000	118	--	--	--	--	--
€1000 - €1999	319	--	--	--	--	--
€2000 - €2999	198	--	--	--	--	--
≥ €3000	144	--	--	--	--	--
Sociale banden	917	0,00	4,00	3,39	3,67	0,80
Perceptie van ongeregelheden	916	0,00	13,00	2,42	2,00	2,36
Buurt	918	--	--	--	--	--
Sint-Macharius	181	--	--	--	--	--
Rooigem	179	--	--	--	--	--
Galgenberg	199	--	--	--	--	--
Zuid	189	--	--	--	--	--
Nieuw-Gent	170	--	--	--	--	--
Cognitieve dimensie	903	0,00	10,00	1,97	1,67	2,18
Emotionele dimensie	915	0,00	10,00	2,66	2,00	2,46
Gedragsmatige dimensie	918	0,00	10,00	3,52	3,35	1,73

Verklarende analyse (1)

	Cognitieve dimensie ^a		
	(1) Exp(B)	(2) Exp(B)	(3) Exp(B)
Geslacht ^b	1,182	--	1,143
Leeftijd	0,992	--	0,991
Inkomen ^c	**	--	**
€1000-€1999	1,792*	--	1,705*
€2000-€2999	2,404**	--	2,383**
≥ €3000	2,491**	--	2,558**
Sociale banden	0,940***	--	0,949**
Incivilities	--	1,222***	1,204***
Buurt ^d			
Rooigem	0,960	0,824	0,783
Galgenberg	0,768	1,089	0,872
Zuid	0,846	1,007	0,983
Nieuw-Gent	1,007	0,839	0,842
N	768	901	766
χ^2_{model} (sig)	26,249 (0,003)	42,693 (0,000)	53,622 (0,000)
Nagelkerke R ²	0,046	0,063	0,092
PRE	4,29%	4,68%	5,36%

^a 0 lage mate van angst, 1 hoge mate van angst; ^b 0 man, 1 vrouw; ^c ref.cat. <€1000; ^d ref.cat. Sint-Macharius

*p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001

- Cognitieve dimensie
= de inschatting van de kans om in de nabije toekomst het slachtoffer te worden van een aantal specifieke delicten

- Algemeen

- Alle modellen significant
- Beperkte model fit

Verklarende analyse (2)

- Model 1 – kwetsbaarheid
  - Enkel netto maandelijks huishoudelijk inkomen en sociale banden significant effect
  - Netto maandelijks huishoudelijk inkomen
    - Waarschijnlijker dat buurtbewoners die over een ruim inkomen beschikken er in hoge mate van overtuigd zijn om in de nabije toekomst het slachtoffer van criminaliteit te worden
    - Effect loopt niet zoals verwacht (cf. Pantazis, 2000; Skogan & Maxfield, 1981)
      - ... maar eigenlijk wel zo onverwacht?
  - Sociale banden
    - Minder waarschijnlijk dat buurtbewoners die in ruime mate over sociale banden beschikken er in hoge mate van overtuigd zijn om in de nabije toekomst het slachtoffer van criminaliteit te worden
- Model 2 – incivilities
  - Waarschijnlijker dat respondenten die in ruime mate incivilities opmerken er in hoge mate van overtuigd zijn om in de nabije toekomst het slachtoffer van criminaliteit te worden
- Model 3 – kwetsbaarheid & incivilities
  - Model fit neemt toe
  - Bovenstaande effecten blijven significant
  - Mate waarin men incivilities opmerkt is belangrijkste voorspeller

Verklarende analyse (3)

	Emotionele dimensie ^a		
	(1) Exp(B)	(2) Exp(B)	(3) Exp(B)
Geslacht ^b	2,388***	--	2,361***
Leeftijd	1,007	--	1,007
Inkomen ^c	*	--	*
€1000-€1999	1,964**	--	1,875**
€2000-€2999	1,503	--	1,453
≥ €3000	1,349	--	1,358
Sociale banden	0,966*	--	0,976
Incivilities	--	1,222***	1,188***
Buurt ^d			
Rooigem	1,673*	1,374	1,425
Galgenberg	1,164	1,358	1,312
Zuid	1,296	1,665*	1,485
Nieuw-Gent	1,649*	1,312	1,421
N	776	913	774
χ^2_{model} (sig)	62,894 (0,000)	48,663 (0,000)	85,898 (0,000)
Nagelkerke R ²	0,104	0,069	0,140
PRE	22,55%	19,21%	27,85%

^a 0 lage mate van angst, 1 hoge mate van angst; ^b 0 man, 1 vrouw; ^c ref.cat. <€1000; ^d ref.cat. Sint-Macharius

*p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001

- Emotionele dimensie
= de mate waarin men angst voelt om het slachtoffer van een aantal specifieke delicten te worden

- Algemeen
  - Alle modellen significant
  - Relatief beperkte model fit

Verklarende analyse (4)

- Model 1 – kwetsbaarheid
  - Enkel leeftijd *geen* significant effect
  - Geslacht
    - Waarschijnlijker dat vrouwen, i.v.m. mannen, in hoge mate angst voelen
  - Netto maandelijks huishoudelijk inkomen
    - Hoewel algemeen effect van inkomen significant is, enkel significant effect van categorie €1000-€1999
    - Waarschijnlijker dat respondenten waarvan het netto maandelijks huishoudelijk inkomen tussen €1000 en €1999 ligt in hoge mate angst voelen, i.v.m. respondenten waarvan het netto maandelijks huishoudelijk inkomen <€1000
    - Effect loopt opnieuw niet zoals verwacht (cf. Pantazis, 2000; Skogan & Maxfield, 1981)
  - Sociale banden
    - Minder waarschijnlijk dat buurtbewoners die in ruime mate over sociale banden beschikken in hoge mate angst voelen om het slachtoffer van criminaliteit te worden
- Model 2 – incivilities
  - Waarschijnlijker dat respondenten die in ruime mate incivilities opmerken in hoge mate angst voelen om het slachtoffer van criminaliteit te worden
- Model 3 – kwetsbaarheid & incivilities
  - Model fit neemt toe
  - Bovenstaande effecten blijven significant m.u.v. sociale banden
  - Geslacht is belangrijkste voorspeller

Verklarende analyse (5)

	Gedragmatige dimensie ^a		
	(1) Exp(B)	(2) Exp(B)	(3) Exp(B)
Geslacht ^b	1,266	--	1,235
Leeftijd	1,035***	--	1,035***
Inkomen ^c	**	--	*
€1000-€1999	1,991**	--	1,846*
€2000-€2999	2,580**	--	2,485**
≥ €3000	1,860*	--	1,859*
Sociale banden	0,949**	--	0,959*
Incivilities	--	1,220***	1,204***
Buurt ^d	***	***	***
Rooigem	2,007**	1,871**	1,692*
Galgenberg	0,778	0,917	0,884
Zuid	1,998**	2,882***	2,357**
Nieuw-Gent	1,227	1,156	1,049
N	778	916	776
χ^2_{model} (sig)	117,613 (0,000)	80,745 (0,000)	141,034 (0,000)
Nagelkerke R ²	0,187	0,113	0,222
PRE	32,80%	24,89%	36,34%

^a 0 lage mate van angst, 1 hoge mate van angst; ^b 0 man, 1 vrouw; ^c ref.cat. <€1000; ^d ref.cat. Sint-Macharius

*p<0,05 **p<0,01 ***p<0,001

- Gedragmatige dimensie = de mate waarin men voorzorgsmaatregelen neemt om zich tegen een aantal specifieke delicten te beschermen

■ Algemeen

- Alle modellen significant
- Significant effect buurt: Rooigem & Zuid

Verklarende analyse (6)

- Model 1 – kwetsbaarheid
  - Enkel geslacht *geen* significant effect
  - Leeftijd
    - Waarschijnlijker dat oudere buurtbewoners in hoge mate voorzorgsmaatregelen tegen criminaliteit nemen
  - Netto maandelijks huishoudelijk inkomen
    - Waarschijnlijker dat buurtbewoners die over een ruim inkomen beschikken er in hoge mate van overtuigd zijn om in de nabije toekomst het slachtoffer van criminaliteit te worden
    - Effect loopt opnieuw niet zoals verwacht (cf. Pantazis, 2000; Skogan & Maxfield, 1981)
  - Sociale banden
    - Waarschijnlijkheid om in hoge mate voorzorgsmaatregelen tegen criminaliteit te nemen, neemt af naarmate men in ruimere mate over sociale banden beschikt
- Model 2 – incivilities
  - Waarschijnlijker dat respondenten die in ruime mate incivilities opmerken in hoge mate voorzorgsmaatregelen tegen criminaliteit nemen
- Model 3 – kwetsbaarheid & incivilities
  - Model fit neemt toe
  - Bovenstaande effecten blijven significant
  - Leeftijd is belangrijkste voorspeller (cf. Greve, 1998)

Conclusie (1)

- Kwetsbaarheid
  - Geslacht
    - Enkel effect op emotionele dimensie
  - Leeftijd
    - Enkel effect op gedragsmatige dimensie
  - Netto maandelijks huishoudelijk inkomen
    - Gelijkaardig stuwend effect op elke dimensie
  - Sociale banden
    - Gelijkaardig remmend effect op elke dimensie

Conclusie (2)

- Incivilities
  - Gelijkaardig effect op elke dimensie
- Beperkingen
  - Veralgemeningen niet zomaar mogelijk
  - Operationalisering centrale concepten
    - Kwetsbaarheid & proxy-maten (Killias & Clerici, 2000; Jackson, 2009)
    - Gedragmatige dimensie & preventiegedrag
- Niettemin: erkennen van multidimensionaliteit nuanceert theoretische modellen

Referenties

- Fattah, E.A. & Sacco, V.F. (1989). *Crime and Victimization of the Elderly*. New York: Springer Verlag
- Franklin, T.W., Franklin, C.A. & Fearn, N.E. (2008). A Multilevel Analysis of the Vulnerability, Disorder, and Social Integration Models of Fear of Crime. *Social Justice Research*, 21(2), 204-227.
- Gabriel, U. & Greve, W. (2003). The Psychology of Fear of Crime: Conceptual and Methodological Perspectives. *British Journal of Criminology*, 43(3), 600-614.
- Greve, W. (1998). Fear of Crime Among the Elderly: Foresight, not Fright. *International Review of Victimology*, 5, 277-309.
- Hale, C. (1996). Fear of Crime: a Review of the Literature. *International Review of Victimology*, 4, 79-150.
- Hebberecht, P., Colle, P., Feys, J., Van Hoorebeeck, B. (1998). *Slachtoffers, politie en justitie. Een nationale slachtofferenquête en -analyse als basis voor de optimalisering van de effectiviteit, efficiëntie en legitimiteit van politie en justitie*. Brussel: Federale Diensten voor Wetenschappelijk, Technische en Culturele Aangelegenheden.
- Hebberecht, P., Hofman, H., Philipeth, K., Colle, P., Caudron, B., De Decker, P., & De Duytsche, K. (1992). *Buurt en criminaliteit: een buurtgericht onderzoek naar criminaliteit, onveiligheid en preventie*. Brugge: Vanden Broele.
- Jackson J. (2009). A Psychological Perspective on Vulnerability in the Fear of Crime. *Psychology, Crime & Law*, 15(4), 365-390.
- Kanan, J.W. & Pruitt, M.V. (2002). Modeling Fear of Crime and Perceived Victimization Risk: The (In)Significance of Neighborhood Integration. *Sociological Inquiry*, 72(4), 527-548.
- Killias, M. & Clerici, C. (2000). Different Measures of Vulnerability in their Relation to Different Dimensions of Fear of Crime. *British Journal of Criminology*, 3, 437-450.
- Killias, M. (1990). Vulnerability : Towards a Better Understanding of a Key Variable in the Genesis of Fear of Crime. *Violence and Victims*, 5(2), 97-108.
- Kohm, S.A. (2009). Spatial Dimensions of Fear in High-Crime Community: Fear of Crime or Fear of Disorder? *Revue canadienne de criminologie et de justice pénale*, 51(1), 1-30.
- Kury, H., Obergfell-fuchs, J. & Ferdinand, T. (2001). Aging and the Fear of Crime: Recent Results from East and West Germany. *International Review of Victimology*, 8, 75-112.
- LaGrange, R.L., Ferraro, K .F., & Supancic, M. (1992). Perceived Risk and Fear of Crime: Role of Social and Physical Incivilities. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 29(3), 311-334.
- Pantazis, C. (2000). 'Fear of Crime', Vulnerability and Poverty. *British Journal of Criminology*, 40(3), 414-436.
- Pleysier, S. (2009). 'Angst voor criminaliteit' onderzocht. *De brede schemerzone tussen alledaagse realiteit en irrationeel fantoom*. Faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling Strafrecht en Criminologie, Leuven Instituut voor Criminologie. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven. Doctoraatsthesis.
- Rountree, P.W. & Land, K. (1996). Perceived Risk Versus Fear of Crime: Empirical Evidence of Conceptually Distinct Reactions in Survey Data. *Social Forces*, 74(4), 1353-1376.
- Skogan, W.G. & Maxfield, M.G. (1981). *Coping with Crime. Individual and Neighborhood Reactions*. London/Beverly Hills: Sage Publications.
- Van Damme, A. & Pauwels, L. (2010). Onveiligheidsbeleving van jonge adolescenten op school: de rol van de schoolcontext, kwetsbaarheid en individuele slachtofferervaring op school. *Panopticon*, 31(6), 17-36.
- van der Wurff, A. (1990). Angst voor criminaliteit en de omgeving: een signaalverwerkingsmodel. In F.W. Winkel & A. van der Wurff (eds.), *Angst voor criminaliteit: theorie, onderzoek en interventie* (pp. 75-94). Amsterdam: Swets en Zeitlinger.
- Vanderveen, G. (2006a). *Interpreting Fear, Crime, Risk and Unsafety*. Den Haag: Boom Legal Publishers.
- Vanderveen, G. (2006b). Onveiligheidsgevoelens meten: nieuwe instrumenten. *Panopticon*, 2006(5), 72-78.